

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Συνέντευξη με έναν από τους θεμελιωτές της Τεχνητής Νοημοσύνης

Απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε ο *Yoshua Bengio*, από τους κορυφαίους εμπειρογνώμονες στον κόσμο στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, στον *Θανάση Τρομπούκη*, 22.3.2021, πηγή: <https://lab.imedd.org/synentefxi-me-enan-apo-tous-themeliotes-technitis-noimosynis>.

Μπορείτε να εξηγήσετε με απλά λόγια τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη για όσους δεν είμαστε εξοικειωμένοι με την πληροφορική;

Yoshua Bengio: Οι άνθρωποι έχουν διανοητικές ικανότητες τις οποίες θα θέλαμε να έχουν και οι υπολογιστές. Ουσιαστικά αυτό είναι που προσπαθεί να καταφέρει η έρευνα στην τεχνητή νοημοσύνη. Έχουμε εξερευνήσει πολλές οδούς προς αυτήν την κατεύθυνση και εδώ θέλω να αναφέρω το εξής. Επειδή ακριβώς προσπαθούμε να δημιουργήσουμε μηχανές που διαθέτουν τέτοιου είδους διανοητικές ικανότητες, συχνά αντλούμε έμπνευση από τη νοημοσύνη των ανθρώπων και των ζώων.

Γιατί διαστάζουμε να εξαντλήσουμε όλες τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη ώστε να βοηθήσουμε την ανθρωπότητα;

Αρχικά, η τεχνογνωσία και τα κεφάλαια που απαιτούνται για την ανάπτυξη χρήσιμων εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης είναι συγκεντρωμένα σε ελάχιστα μέρη του κόσμου. Πρέπει λοιπόν να φροντίσουμε να υπάρξει εκδημοκρατισμός αυτής της γνώσης και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε κάποια από τα παραγόμενα σύνολα δεδομένων. Πρόκειται για ένα μεγάλο πρόβλημα στον τομέα της υγείας, είτε επειδή τα δεδομένα παράγονται σε εταιρείες που τα αποκρύπτουν για να έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, είτε για λόγους απορρήτου. Επίσης, απαιτείται η παροχή ευρύτερης εκπαίδευσης παγκοσμίως, ιδίως στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, έτσι ώστε να μπορούν οι νέοι στις αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη της οικονομίας τους χρησιμοποιώντας την τεχνητή νοημοσύνη. Τέλος, υπάρχει ακόμα ένα εμπόδιο που σχετίζεται με την αδράνεια των κοινωνιών μας. Οι κυβερνήσεις δεν αλλάζουν εύκολα τους κανονισμούς. Οι εταιρείες δεν αλλάζουν εύκολα τον τρόπο λειτουργίας τους. Το οικονομικό μας σύστημα ευνοεί ορισμένους τύπους εφαρμογών, αλλά όχι απαραίτητα αυτές που έχουν μεγάλη σημασία για την κοινωνία, όπως η ανακάλυψη νέων φαρμάκων. Η βιομηχανία δεν διεξάγει επαρκή έρευνα πάνω στα αντιβιοτικά και υπάρχει τεράστια ανάγκη για αυτό.

Είναι έτοιμη η κοινωνία μας να υποδεχτεί τέτοια συστήματα, συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου», όπως τα αποκαλέσατε προηγουμένως;

Δεν νομίζω. Πιστεύω ότι δεν διαθέτουμε την απαραίτητη σοφία σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο ώστε να διασφαλίσουμε ότι ισχυρότατες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη ή η βιοτεχνολογία, θα είναι εναρμονισμένες με τις αξίες μας, θα χρησιμοποιούνται με τρόπο που θα ωφελεί την ανθρωπότητα και δεν θα έχουν καταστροφικά αποτελέσματα. Οι άνθρωποι που έχουν εξουσία μπορούν να εκμεταλλευτούν και να καταχραστούν τις ισχυρές τεχνολογίες, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε συγκέντρωση της εξουσίας, σε συγκέντρωση του πλούτου. Και αυτό δεν είναι καλό για τη δημοκρατία. Τα αποτελέσματα μπορούν να αποβούν μοιραία για το περιβάλλον και να καταπατηθούν ανθρώπινα δικαιώματα. Πρέπει να αφιερώσουμε χρόνο στη σύσταση των κατάλληλων κανονισμών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στις καλές πτυχές της ΤΝ, για παράδειγμα – στις καλές κοινωνικές εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης. Αλλά πρέπει και να αποφύγουμε τον αρνητικό αντίκτυπο. Διότι, αν η ΤΝ χρησιμοποιείται συνεχώς με τρόπους που οι περισσότεροι άνθρωποι αντιλαμβάνονται ως κακόβουλους, όπως στα πλαίσια της παρακολούθησης, του ελέγχου και της χειραγώγησης των ανθρώπων μέσω της διαφήμισης, τότε ο κόσμος θα αποκηρύξει την τεχνολογία και την επιστήμη, όπως έχει ήδη αρχίσει να συμβαίνει. Επομένως, για να προοδεύσουν οι κοινωνίες μας, είναι απαραίτητο να διαχειριστούμε πολύ προσεκτικά την εφαρμογή της τεχνολογίας.

Κείμενο 2

Στα κοινωνικά δίκτυα οι λέξεις είναι πιο βαριές

Το κείμενο είναι άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Η Καθημερινή στις 8.8.2021 και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://www.kathimerini.gr/opinion/561461227>.

Η ηλεκτρονική επικοινωνία περιόρισε τη φυσική συνομιλία, που συνοδεύεται από χειρονομίες, νεύματα, βλέμματα, υπόρρητες¹ συμπαραδηλώσεις² – την εύγλωττη γλώσσα του σώματος, η οποία αποσαφηνίζει τα λεχθέντα. Και η γλώσσα έγινε περισσότερο διφορούμενη. Συνομιλούμε στα κοινωνικά δίκτυα χωρίς να αντιλαμβανόμαστε ότι ακολουθούμε διαφορετικούς κανόνες στη χρήση των λέξεων. Φορτίζουμε τις έννοιες με την υποκειμενική προσέγγιση του πραγματικού, τις ποτίζουμε με προσωπικές δοξασίες, ιδεολογίες. Λέξεις όπως «γυναικοκτονία», «ρατσισμός»,

¹ υπόρρητος: αυτός που δηλώνεται έμμεσα και συγκεκαλυμμένα

² ρευστές σημασίες που αποκτά μια λέξη/φράση λόγω κοινωνικοπολιτιστικών και προσωπικών συνειρμών, ανεξάρτητα ή πρόσθετα στη βασική της σημασία

«δικαιωματισμός» αποκτούν μια πολυεπίπεδη ρευστότητα. Όμως δεν υπάρχει χρόνος ή χώρος (ειδικά στο Twitter) για να ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε.

Και προκύπτει ένα κουβάρι συγχύσεων και παρεξηγήσεων, μια Βαβέλ ασυντόνιστων φωνών, που στενεύουν και θολώνουν έναν κόσμο γεμάτο χαρακώματα. Επιπλέον, η online επικοινωνία αυξάνει το φορτίο των λέξεων, αφήνει, μέσα από τα παιχνίδια της γλώσσας, να αναδυθεί ευκολότερα το εσωτερικό σκοτάδι. Το αποτύπωσε με εντυπωσιακή ευκρίνεια η τεχνητή νοημοσύνη. Όσο πιο φυσικά ομιλούν την ανθρώπινη γλώσσα τα ανθρωποειδή, τόσο πιο καθαρά αναπαράγουν τις ανθρώπινες προκαταλήψεις. Μαζί με τα δεδομένα, μεταφέρουμε στα ρομπότ τα στερεότυπα, τις διακρίσεις, τις εμμονές, τις εμπαθείς απαξιωτικές στάσεις μας προς ομάδες συνανθρώπων. Ο λόγος τους είναι ένας λόγος που έχει εισαχθεί και επιστρέφεται. Όμως δεν είναι πια ο ίδιος. Χωρίς τα ανθρώπινα φίλτρα των κοινωνικών συμβάσεων, είναι πιο ωμός, πιο αποκαλυπτικός των αθώρητων³ θέσεων και προθέσεων.

Το 2016 ο Tay, το chatbot της Microsoft για διεπαφές με νέους 18-24 ετών, που αποσύρθηκε γρήγορα, έμαθε τάχιστα από αυτούς να αρνείται το Ολοκαύτωμα, να εκτοξεύει ρατσιστικά και μισογυνικά σχόλια, να υποστηρίζει με θέρμη τις αντιμεταναστευτικές θέσεις του Τραμπ. Έγινε ο πανίσχυρος καθρέφτης τους. Η επεξεργασία της φυσικής γλώσσας έφερε στο προσκήνιο μια σειρά από άβολα ερωτήματα που υπερβαίνουν την τεχνολογία: Ποια είναι η σχέση λόγου και πραγματικότητας; Υπάρχουν όρια στη γλώσσα; Ποιες είναι οι ηθικές, πολιτικές, κοινωνικές επιπτώσεις της στρέβλωσης των νοημάτων από την προκατάληψη και την ιδεοληψία;

Διότι η προκατάληψη στρεβλώνει τις έννοιες. Η ιδεοληψία παραμορφώνει την επικοινωνία. Άνθρωποι ευφυείς εμμένουν σε αντιλήψεις που μεταμφιέζουν μια επιθυμία τους σε γεγονός. Όπως γράφει ο Νορμπέρτο Μπόμπιο στην *Ηθική και Πολιτική*, «η δύναμη της προκατάληψης έγκειται στο ότι η πίστη σε ένα ψέμα ικανοποιεί τις επιθυμίες μας, διεγείρει τα πάθη μας, διασφαλίζει τα συμφέροντά μας». Οι σχέσεις των ανθρώπων με τον λόγο δεν είναι σχέσεις αλήθειας, αλλά σχέσεις χρήσης. [...]

Η τεχνολογία σκόνταψε πάνω στα μυστήρια της ανθρώπινης φύσης. Πώς θα αποκωδικοποιήσει το σκοτάδι της ψυχής που εμείς οι ίδιοι ελάχιστα ελέγχουμε; Με ποιον οδηγό θα εμφυσήσει στις μηχανές ανθρώπινες αξίες; Ανέφικτη μοιάζει η καθολική απαλλαγή μας από προκαταλήψεις. Όμως, δείχνει να είναι εφικτή η μεταπήδηση σε περισσότερο ανοιχτές ιδέες και αντιλήψεις. Τα ρομπότ θα είναι εκεί να τις αναπαράγουν.

Κείμενο 3

---

³ αθώρητος: αθέατος

Το ποίημα είναι της Τασούλας Καραγεωργίου, από τη συλλογή «Το Μετρό», εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 2004.

Για ένα νεύμα

Στον Γιάννη Πατίλη

Ωραία θα ήταν, Γιάννη, να με έβλεπες
έστω και για ένα νεύμα
– δε λέω για βλέμμα,
φεύγει γρήγορα ο συρμός,
τα μάτια θέλουν χρόνο –
μα για ένα νεύμα; είμαι εδώ με γένια που μεγάλωσαν.

Τίποτα, εσύ·
στην αποβάθρα ακίνητος·

Θα το 'χεις μάλλον λερωμένο το μαντίλι σου
στην ξενιτιά της πόλης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο Yoshua Bengio θεωρεί ότι η ανθρωπότητα δεν είναι έτοιμη να υποδεχτεί συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου». Ποια «βήματα» πρέπει να κάνει, προκειμένου να προετοιμαστεί για την υποδοχή τους, κατά τη γνώμη του Bengio; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου (μονάδες 2).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος χρησιμοποιεί επανειλημμένα ερωτήσεις. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις τις συγκεκριμένες επιλογές της σε επίπεδο περιεχομένου, ύφους και δομής του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο επιζητά «ένα νεύμα» από τον Άλλο καθώς περνά ο συρμός του μετρό. Να παρουσιάσεις τα χαρακτηριστικά της επικοινωνίας μέσα στην πόλη, όπως προκύπτουν από το ποίημα, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα καθιστούν ευκρινέστερα. Ποια είναι η προσωπική σου άποψη για την ανθρώπινη επικοινωνία στο χώρο της μεγαλούπολης; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15